

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії ТНЕУ

А.І. Крисоватий
А.І. Крисоватий

Протокол засідання

Приймальної комісії ТНЕУ

№ 2 від 06 лютого 2018 р.

ПРОГРАМА

*проведення додаткового фахового вступного випробування
з «Психології»
для претендентів на здобуття освітнього ступеня бакалавр за
спеціальностями:
053 «Психологія»;
231 «Соціальна робота»*

Голова атестаційної комісії

Відповідальний секретар ПК ТНЕУ

Гіряк А.Н.

Луцишин О.О.

Тернопіль, 2018

ПРОГРАМА

Розділ I. Вікова психологія

Тема 1. Предмет і методи вікової та педагогічної психології.

Предмет вікової психології. Основні задачі вікової психології. Вікова періодизація: дитинство (період немовля, ранній та дошкільний вік, молодший шкільний вік), юність, дорослість, пізній (літній та старечий) вік. Основні проблеми вікової психології як науки. Дослідницький період становлення вікової психології. Причини виникнення вікової психології в окрему науку в XIX ст. Розвиток вікової психології в Україні та Росії на початку XX ст. Становлення вітчизняної школи вікової психології. Значення для розвитку вікової психології педагогічних досліджень. Зарубіжні течії вікової психології (неофрейдизм, біхевіоризм, гуманістична психологія тощо).

Методи вікової психології. Методологічна основа психологічних досліджень з вікової психології. Принципи організації експериментальних досліджень. Основні етапи та методика організації емпіричного вивчення психічних явищ.

Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.

Основні закономірності психічного розвитку. Психічний розвиток і формування особистості. Роль виховання у формуванні особистості. Феноменологія людини: прагнення до розвитку та спокою (стереотипізація); існування в двох інстансах (соціальна одиниця та унікальна особистість); світ речей, світ знаків, світ духу. Передумови та умови психічного розвитку. Значення внутрішньої позиції для розвитку особистості. Структура самосвідомості (власне «я», претензія на визнання, статова ідентифікація, психологічний вік особистості, соціальний простір особистості). Фактор середовища як умова розвитку особистості; гіпотеза спонтанної взаємодії генотипу та соціальних умов в процесі індивідуального розвитку людини (Жан Піаже); вікова сензитивність до соціальних умов; внутрішня позиція особистості щодо фактору зовнішнього довкілля (С.Л.Рубінштейн); стабільний та усвідомлений шлях творення особистості. Особистість як наслідок суспільних взаємин, що постають під впливом спілкування, діяльності та ціннісних орієнтацій. Механізми розвитку людини як особистості. Ідентифікація та індивідуалізація (символізація) як механізми соціалізації особистості.

Тема 3. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Психологія немовляти. Новонародженість: передумови та умови психічного розвитку; безумовні рефлекси та їх значення для розвитку дитини; особливості розвитку органів відчуття; розвиток емоційної сфери; комплекс позначення. Емоційно-експресивна функція спілкування та її значення для розвитку немовляти. Іграшка як засіб спілкування та психічного розвитку немовляти. Основні вікові новоутворення: почуття довіри до людини - входження у світ людських взаємин; прямихоління; початок ротуміння мови.

Психологія раннього віку. Спілкування дитини раннього віку: спілкування та мова; виникнення прагнення до самостійності; криза у спілкуванні. Пізнання в ранньому віці: розвиток предметного сприйняття та значно-дієвого мислення; особливості розвитку уяви та пам'яті. Передумови формування особистості: особливості перших уявлень про себе; виникнення елементів самосвідомості; виникнення прагнення до символізації; криза 3-х років. Розвиток предметної діяльності; гра та продуктивні види діяльності. Основні вікові новоутворення: розвиток мовлення; розвиток навчальних дій; розвиток знакової функції свідомості; входження у світ постійних речей.

Психологія дошкільного віку. Особливості спілкування: з родиною, з однолітками. Готовність дитини до школи. Розумовий розвиток: практичне оволодіння мовою та її осмислення; засвоєння логічних форм мислення; особливості розвитку уваги, пам'яті та уяви. Дитячі особливості: ім'я та його значущість; роль моральних еталонів у формуванні особистості; формування системи мотивів; особливості розвитку самосвідомості та самоцінності; особливості розвитку почуттів, волі. Основні вікові новоутворення: розвиток рефлексії, розвиток знакової функції свідомості, розвиток уявлень про відносність світу постійних речей. Предмета діяльності дошкільника. Гра як провідний вид діяльності дошкільника. Навчання в дошкільному віці.

Тема 4. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.

Проблема зміни соціального становища дитини, яка вступила до школи. Особливості взаємин з батьками, з іншими дорослими, з однолітками. Вплив управлінського стилю вчителя на розвиток спілкування дітей. Навчання та виховання в школі як головні умови психічного розвитку молодших школярів. Особливості формування інтелектуальних процесів в умовах навчальної діяльності у школі: вікові особливості та можливості засвоєння й оволодіння знаннями; розвиток сприймання, спостережливості, пам'яті, уяви та уваги. Формування особистості дитини молодшого шкільного віку; особливості розвитку самосвідомості; індивідуальні відмінності в молодшому шкільному віці.

Учбова діяльність як провідний вид діяльності молодшого школяра; готовність до школи; загальна характеристика учбової діяльності; формування системи ставлень до школи, до вчителя, до учбових обов'язків; зміна ставлення до навчання випусков молодшого шкільного віку. Проблема оцінок. Гра, навчання та трудова діяльність в молодшому шкільному віці.

Тема 5. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.

Соціальна ситуація в життєдіяльності підлітка. Особливості учбової та інших видів діяльності в підлітковому віці: стимули та мотиви навчання; формування навчальних мотивів; розвиток моральних норм і правил поведінки. Зміна ставлення до навчання випусков підліткового віку. Психологічні особливості трудової діяльності в пубертатному віці. Особливості спілкування: з батьками, з іншими дорослими, з однолітками; інтимно-довірчеське спілкування з однолітками як потреба та провідна діяльність. Статеві ідентифікація. Розумовий розвиток підлітка: розвиток мовленнєвої діяльності; розвиток наших психічних функцій (сенсорний розвиток; розвиток мислення, уваги, розвиток сприймання, спостережливості, пам'яті, уяви). Особистість підлітка: криза особистості в підлітковому віці; зміни в самосвідомості підлітка; індивідуальні відмінності. Вікові новоутворення: чутливість до соціальних явищ; рефлексія на себе та інших; потреба в ідентифікації з однолітками та кумиром; прагнення до емансипації.

Тема 6. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.

Особливості стилю життя в юнацькому віці: соціальна ситуація життя (професійна орієнтація, життя в батьківській родині, вікові періоди юнацького віку); учбова діяльність в юнацькому віці (зміна ставлення до навчання; роль навчання у формуванні особистості; пізнавальна сфера та творчість в юнацькому віці); трудова діяльність в юнацькому віці (вибір професії, роль праці у формуванні особистості). Особливості спілкування: з батьками, з іншими дорослими, з однолітками. Потреба у спілкуванні з кумиром та референтною групою; в участі у суспільному житті, формальних і неформальних організаціях. Дружба та любов в юнацтві. Розвиток особистості в юнацькому віці: особливості ідентифікації з власним "Я", самосвідомість в юнацькому віці (самовиховання, формування життєвої позиції та етичних переконань, вибір життєвої мети та шляхів її досягнення).

Тема 7. Вік дорослості та особливості розвитку іріної особистості.

Соціальна ситуація життя та закономірності розвитку людини в період дорослості. Періоди дорослості. Проблеми самореалізації особистості дорослого; на рівні вищих духовних форм та на рівні "гри на зниження". Суспільно-корисна праця як провідна діяльність; прагнення до нового та стереотипність у професійній діяльності. Форми і методи навчання дорослих. Ділове спілкування дорослих та спілкування у виробничих групах і колективах. Любов та родина як цінність. Дружні об'єднання дорослих. Пізнавальна діяльність дорослих: пізнання як професія; пізнавальні інтереси, що не пов'язані з професійною діяльністю. Особистість дорослої людини: особливості ідентифікації з особистим "Я"; соціальна активність дорослої людини; значущість активності у професійній діяльності для розвитку людини як суб'єкта діяльності, особистості та індивідуальності. Ціннісні орієнтації та світогляд дорослої людини. Дорослість та проблема сенсу життя.

Тема 8. Психологія пізнього віку.

Соціальна ситуація життя людей літнього та старечого віку. Участь у професійній та суспільній діяльності; місце в родині. Періодизація пізнього віку. Вікові закономірності та психологічні особливості нормального старіння. Творчість у літньому віці; мудрість та досвід життя. Спілкування в старості; значення спілкування з однокласниками; психологія ставлення літніх до дітей та молоді. Пізнавальна діяльність: феномен ясності розуму; ставлення до проблем людства, до вічної цінності життя та неминучої фізичної смерті. Психологія безсмертя людського духу. Особистість в літньому та старечому віці; значення соціальної активності в пізньому віці; криза ідентифікації із своєю молодістю та фізичним "Я" в пізньому віці; психічне здоров'я в пізньому віці; психологічна готовність до старості; психологічні новоутворення літньої людини; психологічне зріла особистість у літньому та старечому віці.

Розділ II. Педагогічна психологія

Тема 9. Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу формування особистості.

Психологічні механізми формування особистості як основне завдання психології виховання. Проблематика становлення та розвитку особистості у вітчизняній психології і в працях зарубіжних вчених. За'язок діяльності та формування особистості. Потреба, мотиви, мета у розвитку особистості. Психологічні механізми формування властивостей особистості. Нерівномірність формування психічних властивостей як дисперсо протиріч особистості учня. Роль родини у вихованні молодшої людини. Особливості та зміст родинного виховання дитини. Проблема управління вихованням та її психологічний зміст. Самопізнання і самооцінка як основні передумови самоуправління у вихованні. Самовиховання як вища форма самоуправління.

Тема 10. Психологія сімейного виховання.

Поняття та рівновиди сім'ї. Характеристика сім'ї як інституту соціалізації. Сутність, функції, види, психологічні особливості родинних класиан. Психологічні умови успіху родинного виховання. Стилі сімейного виховання. Потреба дитини в повноцінній родині. Спадковість, самоктивність, середовище та виховання як основні чинники розвитку гармонійної особистості. Психологічна небезпека гіпер- та гіпоопіки. Особливості виховання дітей у неповних та неблагополучних сім'ях. Депривація. Особливості статевого виховання. Проблема авторитету батьків. Виховання в діяльності. Угодиженість виховних дій батьків, родини, школи.

Тема 11. Психологія учіння.

Процес учіння як теоретична та прикладна проблема педагогічної психології. Вітчизняні теорії учіння. Зарубіжні концепції учіння. Традиційні та інноваційні технології учіння. Етика учбової діяльності. Психологічні умови формування вміння вчитися самостійно. Психологічні фактори, що турбують успіх чи невдачу в учінні. Мотиви учіння. Полімотивація. Вплив пізнавального інтересу та рефлексії на розвиток вміння вчитися самостійно. Роль наставника у формуванні стилю та прийомів самостійної пізнавальної діяльності. Показники сформованості ефективної учбової діяльності. Психологічні характеристики навчання.

Тема 12. Психологія навчання і психологічні умови її оптимізації.

Моделі навчання. Детермінація навчальної діяльності та особистості управління освітнім процесом. Провідна роль навчальної діяльності в розвитку пізнавальних процесів, формуванні наукового світогляду і вихованні пізнавальної самостійності. Проблематика здібностей в навчальній діяльності. Урахування зон актуального і потенційного розвитку наступників. Висловлюєть навчальної діяльності та сенситивних періодів розвитку навчання. Психологічні характеристики форми передачі знань. Умови і чинники підвищення ефективності навчального процесу. Роль шкільного колективу в оптимізації навчально-виховного процесу і морального формування особистості.

Тема 13. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.

Моделі психологічного профілю сучасного педагога (система особистісних і професійних рис). Специфіка та структура педагогічної діяльності. Вимоги до професійної компетентності педагога. Функції сучасного освітця. Творчий характер діяльності вчителя. Підготовка педагогів до проектування авторських психодідактичних засобів навчання.

Психологічний аналіз педагогічного спілкування. Стиль спілкування вчителя з наступниками. Психолого-педагогічні проблеми взаємодії вчителя та учнів у навчальній діяльності. Формування позитивного іміджу викладача. Педагогічний такт. Етика педагога. Основні групи психологічних „бар'єрів“, що виникають між наставником і наступниками. Пропедентика конфліктів між суб'єктами освітнього процесу.

Рекомендована література

1. Абульханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології / К. О. Абульханова // Людина. Суб'єкт. Вчинець : Філософсько-психологічні студії / за ред. В.О. Татенко. - К. : Либідь, 2006. - С. 37-51.
2. Балл Г. О. Гуманістичні засади педагогічної діяльності // Педагогіка і психологія. - 1994. - № 2. - С. 3-11.
3. Бек І. Д. Духовні цінності розвитку особистості // Педагогіка і психологія. - 1997. - №4. - С. 124-129.
4. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долішняк; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
5. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долішняк, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.
6. Гільбух Ю.З. Темперамент і пізнавальні здібності школяра. - К.: Ліра, 1992. - 326 с.
7. Гуманістична психологія: Антологія : навч. посіб. : у 3 т. / за ред. Р. Троян, Г. Балла. - К. : Пульсар, 2001 - 2005.

8. Заброцький М.М. Вікова психологія: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: МАУП, 2002. – 104 с.
9. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 112 с.
10. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – 100 с.
11. Кулагина Н.Ю., Колесний В.Н. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: ТЦ Сфера, 2002. – 464 с.
12. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.
13. Манюха І. П. Психологія в Україні / І. П. Манюха // Історія української культури : у 5 т. – К.: Наук. думка, 2012. – Т. 5, кн. 3. Культура та розвиток науки і технологій в Україні. – С. 168-187.
14. Методи психодіагностики підлітків / За ред. О. Д. Кравченко, В. Ф. Моргуна. – Полтава, 1995. – 124 с.
15. Методичні матеріали для шкільного психолога / За ред. В.Г. Панка. – К.: Знання, 1992. – 215 с.
16. М'ясоїд П.А. Психологічне пізнання: історія, логіка, психологія / П.А. М'ясоїд. – К.: Львів, 2016. – 360 с.: іл.
17. Носенко Е. Л. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості : підруч. / Е. Л. Носенко, І. Ф. Аршана. – Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2010. – 264 с.
18. Основи психології / За ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К.: Львів, 1996. – 630 с.
19. Педагогічна психологія: Навчальний посібник / Л.М. Проколіснюк, М.Я. Боршениський, В.О. Молжко та ін.; За ред. Л.М. Проколіснюк, Д.Ф. Ніколенка. – К.: Вища шк., 1991. – 183 с.
20. Підготовка учнів до професійного навчання і праці (психолого-педагогічні основи): Навч. посібник / Під ред. Г. О. Балла, П. С. Перепиці, В. В. Рибатки. – К.: Наукова думка, 2000. – 188 с.
21. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов. – К.: «Академика», 2006. – 424 с.
22. Психологія: Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибатка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 5-те вид., стереотип. – К.: Львів, 2005. – 560 с.
23. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-метод. посібник / За ред. Л.В.Сохань, І.Г.Срмачкова, Г.М.Савач та ін. – К.: Фоліант, 1996. – 792 с.
24. Роменець В. А. Історичне становлення психологічних знань / В. А. Роменець // Основи психології : підруч. / за заг. ред. О.В. Киричука, В. А. Роменця. – 6-те вид., стер. – К.: Львів, 2006. – С. 94-110.
25. Роменець В. А. Історія психології ХХ століття : навч. посіб. / В. А. Роменець, І. П. Манюха. – К.: Львів, 1998. – 989 с.
26. Роменець В. А. Історія психології ХІХ – початку ХХ століття : навч. посіб. / В. А. Роменець. – К.: Львів, 2007. – 432 с.
27. Савчин М. В. Соціальна педагогічна психологія: Навчальний посібник для студентів вузів. – Дрогобич: Відродження, 1998. – 298 с.
28. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. – К.: Академика, 2005. – 360 с.
29. Фурман А. В., Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції : Навч. посіб. / А. В. Фурман, О. Є. Гуменюк. – Львів: Новий світ – 2000, 2006. – 360 с.
30. Фурман А. В. Теорія навчальних проблемних ситуацій: психолого-дидактичний аспект: Монографія. – Тернопіль: Астон, 2007. – 164 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії ТНЕУ

А.І. Крисоватий

*Критерій оцінювання
рівня знань вступників на додатковому фаховому вступному випробуванні
з «Психології»
для претендентів на здобуття освітнього ступеня бакалавр за
спеціальностями:
053 «Психологія»;
231 «Соціальна робота»*

Затверджено на засіданні ПК ТНЕУ
Протокол № 2 від 06.02.2018 р.

Голова атестаційної комісії

Відповідальний секретар ПК ТНЕУ

Гіричак А.Н.

Луцишин О.О.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Відмінно. Виконано біля 90 – 100 % запропонованих завдань, продемонстрована міцність теоретичних знань (наукова термінологія, чіткі та повні визначення, аргументативність, логічна несуперечливість, відоме володіння авторитетною науковою мислелітвоті на методологічному, філософському, теоретичному, парадигмальному рівнях). Продемонстровано розвинутість системи професійних знань аналізу складних соціо- та психокультурних явищ та установленими нормами, правилами, еталонами та критеріями зрілої та компетентної фахової роботи. Чітко простежується особистісне Я-ставлення до проблематики СПР, яке оформлюється у систему розгорнутих комунікативно-повчальних суджень які дозволяють ідентифікувати ціннісні уподобання абітурієнта та рівень розвитку його моральної свідомості. Під час оцінювання беремо до уваги додержання нормативних вимог щодо рівня володіння українською діловою мовою.

Добре. Виконано біля 70 – 80 % завдань. Теоретичні знання носять переважно репродуктивний характер, абітурієнт намагається їх редукувати до простих пояснень та уникати складних форм мислелітвоті як то моделювання, таблично оформлення, робота з граф-схемами. Опис складних соціопсихокультурних явищ поверховий і не зачіпає висвітлення проблем структури, динаміки, глибоких явищ. Технологічні та методичні рівні аналізу хабуть на респонсивність і не демонструє ознак цілісності та системності. У відповідях абітурієнта простежуються логічні та мовленнєві помилки, а етичні стандарти фаху сприймаються особою нейтрально.

Задовільно. Виконано біля 50 – 60 % завдань. Теоретичні знання фрагментарні, несистематичні та неглибокі. Абітурієнт не працює з вичерпним матеріалом на рівні методології, філософії, логіки, парадигматики. Спостерігаються порушення норм логіки викладу, здатності здійснювати аналітичну інтелектуальну роботу. Матеріал у значній частині засвоєний поверховно без його особистісно-ціннісного прийняття. Абітурієнт не користується базовою науковою термінологією, переважно описує явища на рівні буденної свідомості. На цьому ж рівні проношується технологічний та методичний розбіжок освітніх проблем.

Незадовільно. Виконано менше 50 % завдань, рівень опрацювання яких не дає можливості оцінити фахову зрілість абітурієнта. Відсутня система теоретичних знань, спостерігається їх розпорошеність та неформованість професійних знань працювати у режимі моделювання соціопсихологічних явищ. Грубо порушено норми літературної мови, демонструється низький рівень розвитку моральної самосвідомості.

За допущення помилок при наведенні відповідей на поставлені питання можуть відніматися бали:

ВВ	За відсутності відповідей на запитання	20 (40) балів
ЧВ	За часткову відповідь на запитання	10 балів
ВЛ	При відсутності структурно-логічної схеми у викладеній відповіді на запитання філософу	
ВТ	За відсутності правильних визначень психологічних термінів	5 балів
НЛ	При необґрунтованості відповідей на запитання	5 балів
СТ	Суперечливі трактування психологічних категорій, понять	5 балів
ІУ	Відповідь на запитання на рівні загального уявлення про його зміст	5 балів
НПН	Визначення психологічних особливостей людей	10 балів
НТ	Застосування у відповіді неправильних термінів і понять	5 балів
НВ	Немає ніякої відповіді на запитання	5 балів
ВЗ	Відсутність зв'язів між матеріалом, що наведено вступник (за кожну помилку)	1 бал

Вступнику нараховується загальна сума балів – різниця між максимально можливою і фактично віднятою кількістю балів.